

*Ciało jako medium w twórczości Eгона Schielego i Oskara Kokoschki. Sztuka
austriacka w dobie przemian kulturowych*

Streszczenie w języku polskim

Celem głównym rozprawy jest opisanie kategorii cielesności występującej w twórczości artystycznej Eгона Schielego oraz Oskara Kokoschki jako podstawowego środka, służącego odczytywaniu przemian kulturowych zachodzących na przełomie XIX i XX wieku, a w szczególności tych obserwowanych na obszarze ówczesnego państwa austriackiego. Moim zamiarem jest ukazanie ciała obecnego w sztuce bohaterów tej rozprawy w charakterze swoistego medium, ewokującego znaczenia, które odwołują się do podstawowych jakości kondycji ludzkiej zaangażowanej w proces ewolucji kulturowej.

Opisane w rozprawie badania obejmują analizę i interpretację działań twórczych Eгона Schielego i Oskara Kokoschki, realizowanych w zakresie czasowym od momentu rozkwitu ich aktywności artystycznej, a więc od około 1907 roku, aż do roku 1918, na który przypada data zakończenia I wojny światowej. Wtedy też umiera Schiele, natomiast w twórczości Kokoschki następuje widoczna zmiana w zakresie obieranej przez niego w pracy artystycznej stylistyki obrazowania.

Hipotezy badawcze, jakie będą podlegać weryfikacji w ramach rozprawy można ująć w następujący sposób:

- a) Pewne obserwowane w historii państwa Habsburgów dysfunkcje społeczne znalazły swoje wyraźne odzwierciedlenie w obrazie ciała, a ponadprzeciętna uwaga skierowana na ten motyw, jaka cechuje wyżej wymienionych artystów jest szczególnie charakterystyczna dla sztuki austriackiej, której ta predyspozycja jest poniekąd właściwością stałą.
- b) Specyfika środków wyrazu stosowanych przez austriackich ekspresjonistów odzwierciedla warunkowany sprzężeniem czynników zarówno zewnętrznych jak i odśrodkowych proces aktualizacji paradygmatu kulturowego w państwie Habsburgów, opartym na zakodowanych między innymi w stylizowanym obrazie ciała norm i wzorców.
- c) Obraz ciała widoczny w dziełach autorstwa Eгона Schielego i Oskara Kokoschki nie jest wyłącznie wyrazem koncepcji artystycznej, ale medium służącym wyrażeniu poglądów,

Magda Studnicka

odczuć czy emocji i w tym zakresie staje się też symptomem formującej się wówczas nowej wrażliwości. Z niej wynika z kolei celowość zastosowania bazujących na ludzkiej fizyczności środkach wyrazu, wyrażająca potrzebę stymulowania refleksji na temat problemów egzystencji czy kondycji społecznej. Ujawnione w ten sposób pewne aksjologiczne motywacje tych działań twórczych pozwalają mówić o wymiarze metafizycznym tej sztuki.

- d) Konstruowany przez tych artystów obraz ciała, odznacza się celową rezygnacją z pewnych wypracowanych formuł przynależnych ciężącej nad twórczością austriacką tego okresu ścisłej akademickiej konwencji. Uzyskana w ten sposób intensyfikacja doświadczenia cielesności obecna w tej twórczości, zmusza do przyjęcia nowych metod oraz perspektyw odczytywania takich prób artystycznych. W tym zakresie specyficzny model opracowywania ciała stosowany między innymi przez bohaterów tej rozprawy, staje się prologiem do zagadnienia współczesności w kulturze austriackiej.
- e) Stylistyka twórczości austriackich ekspresjonistów wynika z zakorzenienia kierunku w kulturowych i historyczno-obyczajowych uwarunkowaniach Austrii oraz prądów bezpośrednio poprzedzających ów kierunek w sztuce austriackiej. Specyficzny obraz ciała w omawianej twórczości stanowi zaś wynikową szeregu zachodzących przemian – czynników kulturowych zaistniałych w danym okresie oraz obszarze, w jakim ta działalność się realizuje. Do najważniejszych czynników wpływu należą warunki historyczne, społeczno-obyczajowe, religijne, pojawiające się nowe nurty w sztuce europejskiej oraz prądy filozoficzne i mistyczne, rozwój nauki (medycyna, psychologia, psychiatria) czy nowoczesnych technologii. Ciało zaś jako kategoria antropologiczna stanowi immanentny komponent owych przekształceń.

Twórczość wskazanych powyżej artystów stanowi niezwykle ważne z punktu widzenia realizacji określonych wartości kulturowych, wizualne świadectwo zachodzącej wspólnie w społeczeństwie austriackim kulturowej transformacji. Uzyskane w toku rozprawy wyniki stanowią element wzbogacający stan polskiej wiedzy o intensywności kulturotwórczej ciała w kontekście kształtowania się austriackiej tożsamości narodowej. Pozyskany materiał dotyczący świadomości roli i znaczenia różnorodnych praktyk cielesnych w budowaniu obrazu kulturowego Austrii, pozwoli na uzyskanie interdyscyplinarnej i wieloaspektowej perspektywy, rysującej horyzont dla interpretacji twórczych motywacji Eгона Schielego i Oskara Kokoschki w kategoriach współcześnie nośnych kulturowo, takich jak artywizm czy aktywizm społeczny.

